

Muutama muistikuva maailmalta

Vietin syksyn 1993 USA:n itärannikolla. Työskentelin vierailevana tutkijana Rutgersin yliopiston kirjasto- ja informaatiotutkimuksen laitoksella New Brunswickissa New Jerseyssä. Maantieteellisesti Rutgersin yliopisto voidaan sijoittaa 50 minuutin junamatkan päähän New Yorkista, älyllisiä koordinaatteja olkoot vaikkapa nimet Nick Belkin, Carol Kuhlthau ja Tefko Saracevic.

New Brunswickin sijainti on ihanteellinen. Se on riittävän kaukana New Yorkin ongelmista, mutta samalla riittävän lähellä New Yorkin tarjoamia mahdollisuuksia. Broadway, Metropolitan, Metropolitanin taidemuseo, Modernin taiteen museo MOMA, Times Square, Madison Square Garden, Empire State Building, World Trade Center.... kaikki tämä vain 50 minuutin junamatkan päässä.

Sopeutuminen

Sopeutuminen new jerseyläiseen ympäristöön oli helppoa. Missään vaiheessa en tuntenut olevani ulkopuolinen. Olin yksi tavallinen muualta tullut muiden muualta tulleiden joukossa. Kun meillä Suomessa yksilöt ja suvut ovat uskollisesti pysyneet paikallaan, muuttaminen ja siirtyminen paikasta toiseen on osa amerikkalaisuutta. Oma "kotiosavaltioni" New Jersey on aluetta, jonne osa Euroopasta tulleista siirtolaisista asettautui asumaan jo 1600-luvulla osan jatkaessa matkaansa uuden mantereen sisäosiin. Rutgersin yliopiston perustivat hollantilaiset reformistit.

Myös omalla työpaikallani työskennelleillä henkilöillä oli mielenkiintoisia etnisiä taustoja. Eräällä työtovereistani olivat sukujuuret sekä Saksassa että Englannissa. Toinen oli skotlantilaista syntyperää ja työskennellyt eri puolilla Yhdysvaltoja, mm. Alaskassa, ennen tuloaan Rutgersiin. Kolmas kollegoistani oli venäläistä syntyperää, varttunut Euroopassa, väitellyt Lontoossa ja päätynyt sittemmin Rutgersiin. Neljäs työtoverini oli tullut entisestä Jugoslaviasta Yhdysvaltoihin opiskelemaan ja jäänyt sitten työskentelemään uudelle mantereelle. Viidennellä työtoverillani oli Alankomaiden ja Yhdysvaltain kaksoiskansalaisuus. Eivätkä nämä kollegani ole poikkeuksia. Vastaavia taustoja löytyi lähes kaikilta työtovereiltani. Yksi suomalainen mahtui heidän joukkoonsa hyvin.

Sopeutumista amerikkalaiseen ympäristöön helpotti myös avoin ja ystävällinen ilmapiiri, jonka havaitsi ruoka- ja vaatekaupoissa, postissa, museoissa, kampusbussissa, autovuokraamossa ym. ym. Voi olla, että ystävällisyys maksavalle asiakkaalle on pinnallista kaupallisuutta, mutta maksavana asiakkaana otan mieluummin vastaan ystävällisen kuin tönkeyn kohtelun.

Yliopistoympäristö

Rutgersilaisessa yliopistoympäristössä kiinnostavin piirre oli se, että henkinen työympäristö meni korostetusti fyysisen työympäristön edelle. Kulisien rakentamisen asemasta panostettiin tekemiseen. Mitä tällä tarkoitan? Kuvitan tilannetta parilla esimerkillä.

Ensimmäisenä esimerkkinä olkoon kirjasto. Siitä huolimatta, että Rutgersin yliopiston kirjasto – Aleksandrian kirjastoksi kutsuttu – sai vuonna 1993 uudet tilat, kirjastorakennus on edelleen suomalaisiin verrattuna melko vaatimaton ja kirjaston kokoelmat sijoitettu ahtaasti. Teosten hakeminen kokoelmista ei suinkaan muistuta avarassa, valoissa ja viihtyisässä olohuoneessa kuljeskelua vaan on ahtaassa kirjavarastossa liikkumista. Kokoelmat ovat kuitenkin hyvät. Onnistuin mm. kopioimaan eräälle suomalaiselle ystävälleni yhden valtio-opin alaan kuuluvan vuonna 1671 ilmestyneen klassikon, jota hän ei ole onnistunut aiemmin tavoittamaan edes kaukopalvelun kautta. Kun kaikkea ei voi saada (muistakaamme rajalliset resurssit), kumpi on tärkeämpää, hyvät kokoelmat ahtaasti sijoitettuna vai puutteelliset kokoelmat väljästi sijoitettuna? Aleksandrian kirjastorakennuksen vaatimattomuutta kompensoivat huomattavasti myös kirjaston ystävällinen palvelu ja aukioloajat. Kirjasto on auki 104 tuntia viikossa! Tosin kaikki palvelut eivät ole saavutettavissa koko aikaa, mutta kirjastossa voi lukea, lainata ja ottaa kopioita 104 tuntia viikossa. Läheinen Princetonia yliopiston kirjasto tosin paanee vielä paremmaksi; se on auki 110 tuntia viikossa. Kuinka monta tuntia sinun yliopistosi kirjasto on auki viikossa?

Toinen esimerkki henkisen työympäristön menemisestä fyysisen työympäristön edelle olkoon "oma laitokseni". Kirjasto- ja informaatio-

utkimuksen laitoksen työhuoneet ovat pienet. Laitos on kuitenkin nähnyt vaivaa saadakseen näihin pieniin työhuoneisiin "isot ihmiset"; opettajat ja tutkijat, jotka osaavat itse ja osaavat myös innostaa muita. Opiskelijan (myös jatko-opiskelijan) kannalta on tärkeämpää, minkälaista tukea hän laitokselta saa, kuin se, kuinka isossa työhuoneessa sitä annetaan. Kansainvälisissä julkaisuissa, konferensseissa ja projekteissa näkyvät sitäpaitsi nimenomaan luovat ja pätevät yksilöt, eivät työhuoneet.

Myös oma työhuoneeni, jonka jaoin Australiasta tulleen vierailijan tutkijan kanssa, oli pieni. Applen Classic löytyi käyttöni heti, mutta sähköpostin jouduin käymään lukemassa/lähtetäessä muissa huoneissa. Australialainen kollegani, joka kuuluu IBM:n käyttäjiin, kävi kirjoittamassa myös tekstinsä toisessa huoneessa. Siivoojan en nähnyt käyvän työhuoneessamme koskaan. Roskakori oli toki tyhjennetty silloin tällöin, mutta pölyjä ja hämähäkin verkkoja pyyhin pois itse. Rutgersissa oleskeluni kannalta tärkeämpää kuin siivoojien näkeminen oli kuitenkin se kannustava ilmapiiri, jossa saatoin työskennellä.

Amerikkalaista yhteiskuntaa on totuttu pitämään kilpailuyhteiskuntana. Jonkinlaista yliopistoympäristössä esiintyvää kilpailua näin toki minäkin. Kutsun sitä positiiviseksi kilpailuksi. Siihen kuuluu oleellisesti se, että kilpailussa pyritään tekemään itse vielä vähän enemmän ja vielä vähän paremmin kuin ennen tai kuin muut. Eräs uusista amerikkalaisista ystäväistäni esimerkiksi kiinnitti työhuoneensa oven vieressä olevalle ilmoitustaululle julkaisemansa artikkelit. Vastakohtana positiiviselle kilpailulle olkoon negatiivinen kilpailu, jossa kilpaillaan vetämällä matto toisen jalkojen alta. Positiivisessa kilpailussa energia vapautetaan omaan suoritukseen, negatiivisessa kilpailussa se käytetään muiden nujertamiseen. Koska kilpailua ei esiinny vain Yhdysvalloissa, lukija voi arvioida, minkälaisessa kilpailussa hän itse on mukana. Pysyttelyyn kaikenlaisen kilpailun ulkopuolella on oikein usko.

Yhdysvaltain paras kirjasto- ja informaatiotutkimuksen laitos

Rutgersin yliopiston kirjasto- ja informaatiotutkimuksen laitoksella työskentelevät ovat sitä mieltä, että heidän laitoksensa on Yhdysvaltain paras tämän alan laitos. Kuten eräs hallintotehtävissä työskennelleistä kollegoistani totesi, yksi tähti ei

vielä riitä tekemään laitoksesta hyvää, mutta kun laitos on täynnä innostuneita ja osaavia työntekijöitä, se on Yhdysvaltain paras. Ajatus koko henkilökunnasta organisaation tärkeimpänä voimavarana ei toki ole uusi, amerikkalaiselle ystävälleni se oli kuitenkin myös käytäntöä, johon kuuluu oleellisesti kannustus ja positiivisen palautteen antaminen.

Kirjasto- ja informaatiotutkimuksen laitos sijoittuu Rutgersin yliopiston sisällä yksikköön, jonka nimi on "School of Communication, Information and Library Studies". Ratkaisu on poikkeuksellinen niin Yhdysvalloissa kuin muuallakin. Saman "koulun" piirissä opetetaan ja tutkitaan mm. kirjastohistoriaa, tiedonhakua ja -hankintaa, telekommunikaatiota, yritysviestintää ja joukkotiedotusta. Tiukat tieteenalarajat ylittävän keskustelun olemassaoloa jo saman organisaation sisällä, samoilla käytävillä monet työtoverini suuresti arvostivat. Ehkäpä tämän keskustelun olemassaolo on yksi syy sille, että käyttäjäsuuntautunut tiedonhaku tutkimus on vahvasti esillä Rutgersin kirjasto- ja informaatiotutkimuksen piirissä kun muualla maailmassa (Tampereellakin) valtavirtana on yhä edelleen tiedonhaku järjestelmiin suuntautunut tiedonhaun tutkimus.

Konkreettisesti kirjasto- ja informaatiotutkimuksen, viestinnän ja joukkotiedotuksen kuuluminen samaan "kouluun" näkyi mm. yhteisissä tutkimusseminaareissa, kollokvioissa. Näissä tilaisuuksissa esiintyivät sekä eri laitosten jatko-opiskelijat, opettajat, tutkijat että vierailijat. Syksyn aikana esillä olleita tulevien väitöskirjojen aiheita olivat mm. lukemaan sosiaalituden, elektronisesti julkaistavien tieteellisten aikakauslehtien käyttö ja naistutkimusta käsittelevän kirjallisuuden asema Aleksandrian kirjaston kokoelmissa. Jatko-opiskelijat esittävät väitöskirjansa suunnitelman kollokviossa vasta melko myöhäisessä vaiheessa tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen ja tutkimusongelmien jo selkiinnyttyä. Tätä ennen he ovat työskennelleet tutkimusta ohjaavan komitean kanssa. Komiteaan kuuluu kolmesta viiteen jatko-opiskelijan itsensä valitsemaa, millä tahansa "koulun" laitoksista työskentelevää opettajaa, joiden jatko-opiskelija olettaa tuntevan tutkimusalueetta.

Kirjasto- ja informaatiotutkimuksen jatko-opiskelijoiden ikärakenne Rutgersin yliopistossa ei juuri poikkea suomalaisten saman alan jatko-opiskelijoiden ikärakenteesta. Joukkoon mahtuu sekä melko nuoria että iäkkäämpiä yrittäjiä. Tosiasia on, että ihmiset tekevät asioita eri järjestyksessä eikä

yhtä ainoata oikeata järjestystä voi olla paitsi ka-pea-alaisen systeemisunnittelijan ajatuksissa. Melko moni kirjasto- ja informaatiotutkimuksen alalta Rutgersissa väitöskirjaansa valmisteleva opiskelija toimii itse kirjasto- ja informaatiopalvelualan opettajana jossakin muualla, osa heistä työskentelee kirjastoissa, osa on integroitu laitokselle joko tuntiopettajaksi tai johonkin tutkimusprojektiin. Tuntuuko tutulta, suomalaiset jatko-opiskelijat?

Mitä tuli tehtyä?

Tärkein osa työskentelyäni Rutgersissa liittyi väitöskirjani (Hakupyyntöjen analysoinnin ja hakulausekkeiden muotoilun johdonmukaisuus onlineviitehaussa) työstämiseen. Annoin englanniksi kirjoittamani, toki vielä keskeneräisen käsikirjoituksen luettavaksi ja kommentoitavaksi kolmelle henkilölle, James D. Andersonille, Nick Belkinille ja Tefko Saracevicille. Heiltä saamani positiivinen palaute osoittautui hyödylliseksi paitsi tekstin jatkotyöstämisen myös itsetuntoni kannalta. Suureksi lisäeduksi koin sen, että yksi lukijoista suoritti tekstilleni kielentarkistuksen.

Esittelin tutkimustani myös kollokviiossa, jossa 45 minuutin alustustani seurasi innostunut, kiinnostunut ja stimuloiva keskustelu. Sattuipa keskustelun aikana hauska tapauskin. Eräs osanottajista kysyi käyttämästäni johdonmukaisuuden laskutavasta. Perustelin hänelle laskutavan valinnan viitaten siihen, että samaa laskutapaa ovat käyttäneet myös Tefko Saracevic ja Paul Kantor (molemmat työskentelevät nykyisin Rutgersissa, mutta Kantoria en ollut syksyn aikana tavannut, koska hän oli

sapattivapaalla) ja että halusin käyttää samaa kaavaa, jotta saan vertailukelpoisia tuloksia. Olin viittänyt Kantoriin jo esitykseni aikana ja viittasin häneen uudestaan myös keskustelun jatkuessa. Jonkin ajan kuluttua puheenvuoron pyysi eräs mieshenkilö, jolle annoin puheenvuoron sanomalla, “You, please.” Tämä selvästi huvitti erästä edessä istuvaa jatko-opiskelijaa, joka kuiskasi vieressä istuvalleen “You”. Huomasin tämän ja pahoittelin, etten valitettavasti tuntenut vielä kaikkia, jolloin minulle kerrottiin, että kyseinen mieshenkilö on Paul Kantor. Mitäpä siihen voi muuta sanoa kuin että “Nice to meet you”.

Vaikka Rutgersissa työskentelyni keskittyikin oman väitöskirjani työstämiseen, sain siellä ollessani mahdollisuuden käyttää myös erästä toista tutkimusaineistoa. Tämän aineiston tarkastelusta koituneet tulokset tulevat aikanaan luettavaksi kuten myös oman aineistoni tulokset.

Lähdin Yhdysvaltoihin, kun minulle Suomen Akatemian nuorempana tutkijana tarjoutui tilaisuus työskennellä jonkin aikaa myös ulkomailla. Valintani kohdistui Rutgersiin siellä tehtävän/tehdyn käyttäjäsuuntautuneen tiedonhaku tutkimuksen vuoksi. Päätöstä helpotti se, että olin tavannut aiemmin Tampereella sekä Tefko Saracevicin että Carol Kuhlthau. Vierailun järjestäminen edellytti jonkin verran ja hyvissä ajoin tehtyä paperityötä, mutta oli toki sen arvoista. Tuntuu lähes fraasinomaiselta suositella muillekin jatko-opiskelijoille edes lyhyttä oleskelua ulkomailla. Näin kuitenkin teen. Mahdollisuuksia siihen ei välttämättä tarjota, siksi niitä pitää itse etsiä aktiivisesti.

Mirja Iivonen